

3. Не зізнання, а докази – іноземні експерти про механізм процесуального інтерв'ю. URL: http://www.irf.ua/allevents/news/investigative_interviewing/

4. Процесуальне інтерв'ю в кримінальних справах. Навчальні матеріали СТІ 1/2017. URL: https://cti2024.org/wp-content/uploads/2021/01/CTI-Training_Tool_1_UKR.pdf

5. Процесуальне інтерв'ю – на заміну звичним підходам до проведення допиту. URL: <https://ecpl.com.ua/news/protsesual-ne-interv-iu-na-zaminu-zvychnym-pidkhodam-do-provedennia-dopytu/>

6. Розкажи мені що сталося, або зізнайся. Дослідження про процесуальне інтерв'ю. Аналіз міжнародного досвіду. Опис узагальненої моделі. Аналіз національної системи підготовки та практики / [Ю. Белоусов, О. Броневицька, С. Деркач та ін.]. Київ : Процесуальне інтерв'ю в Україні, 2020. 232 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3568>

7. Чи вичерпано можливості допиту як способу формування доказів у кримінальному провадженні. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/47189/1/VPSP2021-3_57-62.pdf

8. Як провести ефективний допит. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/192838-yak-provesti-efektivniy-dopit>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-91>

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ

Чичик Дар'я Юріївна

*здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Навчально-наукового інституту права
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна*

Лазебний Анатолій Миколайович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінальної юстиції
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна*

Допит є важливою слідчою дією на всіх стадіях кримінального процесу. Неповнолітні часто виступають допитуваними, і їхні показання можуть бути цінним джерелом доказів. Однак результати

допиту неповнолітніх часто залежать від того, наскільки слідчий враховує вікові та розумові особливості допитуваного та досягає з ним психологічного контакту. Допит є однією з основних слідчих дій, яка проводиться з метою отримання від допитуваного правдивих показань про обставини кримінального правопорушення. Успіх допиту залежить від багатьох факторів, серед яких важливе місце займають психологічні аспекти.

Наразі проведення розслідування правопорушень стає викликом, оскільки труднощі не обмежуються лише факторами кадрового, фінансового та матеріально-технічного характеру, вже відомими всім. В сучасних умовах відбуваються радикальні зміни ідеологічних, політичних і економічних пріоритетів, які не можуть не впливати на роботу слідчого. В такому контексті особливо важливим стає докладна організація розслідування правопорушень, які були скоєні неповнолітніми, оскільки гарантування неухильного накладення справедливого покарання за кожну злочинну дію є необхідною частиною боротьби зі злочинністю. Також це стосується інших кримінальних проваджень, де неповнолітні фігурують у ролі потерпілих, свідків і їхні свідчення мають значущий вплив на розслідування [1].

Психологічні аспекти допиту можна розглядати з двох позицій:

1. Психологічний стан допитуваного.

Він може бути різним, залежно від особистості допитуваного, його стосунків із слідчим, обставин кримінального правопорушення тощо. У деяких випадках допит може викликати у допитуваного негативні емоції, такі як страх, тривога, гнів тощо. Це може призвести до спотворення показань, або до відмови від їх надання. Тому слідчий повинен враховувати психологічний стан допитуваного та робити все можливе для його створення комфортних умов для допиту.

2. Психологічний вплив слідчого на допитуваного.

Слідчий повинен вміти правильно спілкуватися з допитуваним, ставити запитання, які сприятимуть отриманню правдивих показань. Він повинен бути уважним до реакції допитуваного, щоб своєчасно виявити ознаки неправдивості показань.

До основних психологічних прийомів, які слідчий може використовувати під час допиту, належать:

- установа контакту з допитуваним. Це важливий етап допиту, який дозволяє створити атмосферу довіри та співпраці. Слідчий повинен бути ввічливим, доброзичливим, уважним до допитуваного;
- формулювання запитань: запитання повинні бути зрозумілими, конкретними, не містити навідних відповідей;
- вислуховування відповідей: слідчий повинен уважно вислухати відповіді допитуваного, не перебивати його, не робити зауважень;

– заохочення допитуваного до надання правдивих показань: слідчий повинен підкреслити важливість правдивості показань, запевнити допитуваного у його безпеці [2].

Психологічні аспекти допиту є складними та багатограними. Важливо, щоб слідчий володів основами психології, щоб він міг правильно оцінити психологічний стан допитуваного та використовувати ефективні психологічні прийоми для отримання правдивих показань. Особливості психологічних аспектів допиту можуть залежати від таких факторів, як вік, стать, освіта, професія, соціальний статус, стан здоров'я, особистісні якості допитуваного тощо.

Неповнолітні особи є особливо вразливими до психологічного впливу. Тому слідчий повинен бути особливо обережним під час допиту неповнолітніх. Він повинен використовувати просту мову, уникати навідних запитань, не ставити запитання, які можуть травмувати дитину.

Неповнолітні особи мають ряд психологічних особливостей, які слідчий повинен враховувати під час допиту. По-перше, вони перебувають у процесі становлення особистості, їх психіка ще не є повністю сформованою. Це означає, що вони можуть бути більш схильні до навіювань, емоційних впливів, їхні показання можуть бути менш точними та об'єктивними, ніж показання дорослих. Також, неповнолітні особи можуть бути більш тривожними та емоційними, ніж дорослі. Це може бути викликано різними факторами, такими як: страх перед слідчим, страх перед можливими наслідками допиту, незрозумілість ситуації тощо. По-третє, неповнолітні особи можуть бути менш стійкими до психологічного впливу. Це означає, що вони можуть легше піддатися на провокації, тиск, погрози тощо [3].

Також, необхідно розглянути особливості допиту неповнолітніх, які є потерпілими або свідками правопорушення. Неповнолітні особи, які є потерпілими або свідками правопорушення, можуть бути особливо вразливими до психологічного впливу. Це пов'язано з тим, що вони можуть бути травмовані пережитим досвідом, можуть мати страх перед злочинцем, можуть відчувати провину або сором. Під час допиту неповнолітніх, які є потерпілими або свідками правопорушення, слідчий повинен бути особливо обережним та враховувати їхні особливості. Він повинен використовувати ефективні психологічні прийоми для створення атмосфери безпеки та довіри [4].

Психологічні аспекти проведення допиту неповнолітніх є важливим фактором, який впливає на успіх цієї слідчої дії. Слідчий, який враховує психологічні особливості неповнолітніх та використовує ефективні психологічні прийоми, має більше шансів отримати правдиві

показання. На нашу думку, задля підвищення ефективності допиту неповнолітніх слідчим необхідно:

- пройти спеціальну підготовку з психології допиту неповнолітніх;
- працювати в команді з психологом;
- використовувати ефективні психологічні прийоми для встановлення контакту з допитуваним, формування атмосфери довіри та співпраці, заохочення до надання правдивих показань;
- враховувати особливості психологічного стану допитуваного;
- бути терплячим та уважним до допитуваного.

Література:

1. Плева К. В., Степанова Г. М. Психологічні аспекти проведення допиту неповнолітніх. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»* : збірник наукових статей. Чернівці, 2018. № 1. Ст. 179–187. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/1_2018/1_2018.pdf#page=179

2. Основи психології слідчої діяльності та окремих учасників кримінального провадження. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Material-po-Temi-7-YURYDYCHNA-PSYKHOLOHIYA-1.pdf>

3. Процюк О. М. Застосування методів психологічного впливу від час проведення допиту неповнолітніх. *Науковий вісник № 1 Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2013. Ст. 402–412. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvlduvs_2013_1_47.pdf

4. Смірнова І. Особливості допиту дитини, яка потерпіла від злочину. *Вища школа адвокатури НААУ*. 2021. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/osoblyvosti-dopytu-dytyny-yaka-poterpila-vid-zlochynu>